

FRANSIZCA ÖĞREN AVEC TAHSİN

Le Passé Composé

Bölüm 2

Se'li Fiiller + Çift Yardımcı Fiiller

Kendine Yapılan İşlemler ve Anlam Değişimi

Bu derste neleri öğreneceksin?

- Se'li (dönüşlü) fiiller nedir? Neden être ile çekilir?
 - Se'li fiillerde passé composé yapısı ve accord
- Çift yardımcı fiiller: monter, descendre, sortir, passer, entrer
 - Aynı fiil neden bazen avoir, bazen être alır?
- Nesne varsa avoir, hareket varsa être karar sistemi

fransizcaogren.net

1 Se'li Fiiller Nedir?

Türkçede bazı fiiller "kendine yapılan" eylemleri anlatır: yıkan**mak**, kalk**mak**, giyin**mek**. Bunlarda eylemi yapan kişi aynı zamanda etkilenen kişidir — kendin kendine yapıyorsun.

Fransızcada da aynı mantık var ve bu fiillerin başına **se** gelir: **se laver** (yıkanmak), **se lever** (kalkmak), **se coucher** (yatmak), **se habiller** (giyinmek).

Kodlama: "se" = "kendine". Se laver = kendini yıkamak. Se lever = kendini kaldırmak.

Neden être ile çekilir? Se'li fiillerde özne hem yapan hem etkilenen. Yani eylem kişinin **kendi üzerinde** gerçekleşiyor. Bu "kendi üzerinde değişim" mantığı être ile uyumlu — tıpkı VANDER TRAMPPS fiillerindeki "sahne değişimi" gibi.

2 Se'li Fiillerde Passé Composé Yapısı

Formül: Özne + se (çekimli) + être (çekimli) + participe passé

Kişi	Se	Être	P.Passé	Türkçe
je	me	suis	lavé(e)	yıkandım
tu	t'	es	lavé(e)	yıkandın
il	s'	est	lavé	yıkandı
elle	s'	est	lavée	yıkandı
nous	nous	sommes	lavé(e)s	yıkandık
vous	vous	êtes	lavé(e)(s)	yıkandınız
ils	se	sont	lavés	yıkandılar
elles	se	sont	lavées	yıkandılar

Dikkat: "se" zamiri kişiye göre değişiyor: me, te, se, nous, vous, se. Ünlü önünde "me" → "m'", "te" → "t'", "se" → "s'" olur.

Önemli: "Se" zamirini unutma! "Je suis lavé" yanlış — "Je **me** suis lavé" doğru. Se olmadan cümle eksik kalır. Se'yi fiilin ayrılmaz parçası olarak düşün.

En Yaygın Se'li Fiiller

Fiil	Anlam	Passé Composé (je)
se lever	kalkmak	je me suis levé(e)

se coucher	yatmak	je me suis couché(e)
se laver	yıkanmak	je me suis lavé(e)
se habiller	giyinmek	je me suis habillé(e)
se promener	gezinmek	je me suis promené(e)
se réveiller	uyanmak	je me suis réveillé(e)
s'appeler	adı olmak	je me suis appelé(e)

3 Se'li Fiillerde Accord (Uyum)

Se'li fiiller être ile çekildiği için, participe passé genellikle **özneye uyum** gösterir — tıpkı diğer être fiillerinde olduğu gibi:

- **Il s'est levé.** — Kalktı. (erkek, uyum yok)
- **Elle s'est levée.** — Kalktı. (kadın → +e)
- **Ils se sont levés.** — Kalktılar. (erkek çoğul → +s)
- **Elles se sont levées.** — Kalktılar. (kadın çoğul → +es)

İleri seviye notu: Bazı durumlarda se'li fiillerde accord olmaz — özellikle fiilden sonra bir COD (doğrudan nesne) geldiğinde. Örneğin: "Elle s'est lavé **les mains**" (ellerini yıkadı) — burada "les mains" COD olduğu için "lavé" uyum göstermez. Ama şimdilik bu detaya takılma — temel kuralı öğren, istisnaları ileride göreceksin.

4 Çift Yardımcı Fiiller: Avoir mi Être mi?

Şimdi en ilginç bölüme geldik. Bazı VANDER TRAMPPPS fiilleri hem être hem avoir ile kullanılabilir. Ama hangisini kullanacağın, **cümledeki anlama** bağlı.

Bu fiiller: **monter, descendre, sortir, entrer, passer, retourner.**

Kural: Nesne Yoksa Être, Nesne Varsa Avoir

Bu fiiller tek başına kullanıldığında (nesne yok) **hareket** anlatır → **être**. Ama arkasından bir nesne geldiğinde, bir şeyi **taşımak/yapmak** anlatır → **avoir**.

Kodlama: "Eşya varsa avoir, sadece hareket varsa être." Eşya taşıyorsan avoir şoför oluyor.

monter — çıkmak / çıkarmak

- **Je suis monté.** — Yukarı çıktım. (hareket, nesne yok → être)
- **J'ai monté les valises.** — Bavulları yukarı çıkardım. (nesne var → avoir)

descendre — inmek / indirmek

- **Il est descendu.** — Aşağı indi. (hareket → être)

→ Il a descendu les escaliers. — Merdivenleri indi. (nesne → avoir)

sortir — çıkmak / çıkarmak

→ Elle est sortie. — Dışarı çıktı. (hareket → être)

→ Elle a sorti les poubelles. — Çöpleri çıkardı. (nesne → avoir)

passer — geçmek / geçirmek

→ Je suis passé devant ta maison. — Evinin önünden geçtim. (hareket → être)

→ J'ai passé un bon week-end. — Güzel bir hafta sonu geçirdim. (nesne → avoir)

entrer / rentrer — girmek

→ Je suis entré dans la maison. — Eve girdim. (hareket → être)

→ J'ai rentré la voiture au garage. — Arabayı garaja soktum. (nesne → avoir)

Fiil	Être (hareket)	Avoir (nesne)
monter	Je suis monté(e). (çıktım)	J'ai monté les valises. (çıkardım)
descendre	Il est descendu. (indi)	Il a descendu les escaliers. (indirdi)
sortir	Elle est sortie. (çıktı)	Elle a sorti les poubelles. (çıkardı)
passer	Je suis passé(e). (geçtim)	J'ai passé un bon week-end. (geçirdim)

Türkçeyle bağlantı: Türkçede de aynı fark var ama fark etmezsin: "çık**tım**" (hareket) vs "çık**ardım**" (bir şeyi). Fransızcada bu fark yardımcı fiil değişerek gösteriliyor: être vs avoir. Nesne (bavul, çöp, merdiven) görüyorsan → avoir. Görmüyorsan → être.

5 Karar Algoritması

Adım 1: Fiil se'li mi? → Evet → **être**.

Adım 2: Se'li değilse, VANDER TRAMPPS'te mi?

→ Hayır → **avoir**.

→ Evet → Adım 3'e git.

Adım 3: Fiilden sonra nesne var mı?

→ Hayır (sadece hareket) → **être**.

→ Evet (bir şeyi taşıma/yapma) → **avoir**.

6 Türk Öğrencilerin Hataları

YANLIŞ: Je suis lavé. (se eksik!)

DOĞRU: Je me suis lavé. (se zamiri zorunlu)

YANLIŞ: Elle s'est levé. (kadın, uyum yok!)

DOĞRU: Elle s'est levée. (kadın → +e)

YANLIŞ: J'ai monté. (nesne yok, hareket → être!)

DOĞRU: Je suis monté. (tek başına hareket → être)

YANLIŞ: Je suis monté la valise. (nesne var → avoir!)

DOĞRU: J'ai monté la valise. (nesne var → avoir)

7 Mini Metin: Sabah Rutini

Ce matin, je me suis réveillé à sept heures. Je me suis levé et je me suis habillé. Ensuite, je me suis lavé le visage. J'ai pris mon petit déjeuner et je suis sorti de la maison. J'ai monté les escaliers du métro. Je suis monté dans le train. Je suis arrivé au bureau à neuf heures. Ma collègue Sophie s'est levée tard — elle est arrivée en retard !

Bu sabah saat 7'de uyandım. Kalktım ve giyindim. Sonra yüzümü yıkadım. Kahvaltımı yaptım ve evden çıktım. Metronun merdivenlerini çıktım. Trene bindim. Saat 9'da ofise vardım. Meslektaşım Sophie geç kalktı — geç geldi!

Analiz: Se'li fiiller: me suis réveillé, me suis levé, me suis habillé, me suis lavé, s'est levée → hep être. Çift yardımcı: "j'ai **monté** les escaliers" (nesne var → avoir) ama "je **suis monté** dans le train" (nesne yok, hareket → être). Aynı fiil (monter), farklı yardımcı!

8 Mini Özet

Se'li fiiller (se laver, se lever...) her zaman être ile çekilir.

Se = kendine yapılan eylem. Se zamirini asla unutma (me, te, se, nous, vous, se).

Se'li fiillerde participe passé genellikle özneye uyum gösterir (kadın +e, çoğul +s).

Monter, descendre, sortir, passer, entrer: nesne yoksa être, nesne varsa avoir.

Être = hareket (çıkıttım). Avoir = taşıma (bavulları çıkardım). Eşya varsa avoir.

Karar: se'li mi? → être. VANDER TRAMMPPS mi? → nesne kontrol et. Yoksa → avoir.